

પ્રકરણ-૧૧

અશક્તતા અંગે કેન્દ્રીય અને રાજ્ય સલાહકાર બોર્ડ તથા જિલ્લા કક્ષા સમિતિ

અશક્તતા અંગે કેન્દ્રીય સલાહકાર બોર્ડની રચના. પ્રમાણીકરણ માટેની કાર્યરીતિ. ૬૦.

- (૧) કેન્દ્ર સરકાર, જાહેરનામાથી, આ અધિનિયમ હેઠળ તેને આપવામાં આવેલી સત્તા વાપરવા અને તેને આપવામાં આવેલા કાર્યો કરવા માટે, અશક્તતા અંગે કેન્દ્રીય સલાહકાર બોર્ડ તરીકે ઓળખાતી સંસ્થાની રચના કરશે.
- (૨) કેન્દ્રીય સલાહકાર બોર્ડ નીચેનાનું બનશે,-
  - (ક) કેન્દ્ર સરકારમાં અશક્તતા બાબતોના વિભાગનો હવાલો સંભાળતા મંત્રી, હોદ્દાની રૂએ અધ્યક્ષ;
  - (ખ) કેન્દ્ર સરકારના મંત્રાલયમાં અશક્તતા બાબતોના વિભાગ સાથે તજવીજ કરતા હવાલો સંભાળતા રાજ્યકક્ષાના મંત્રી, હોદ્દાની રૂએ ઉપાધ્યક્ષ;
  - (ગ) સંસદના ત્રણ સભ્યો, સભ્યો હોદ્દાની રૂએ, જેમાંથી બે સભ્યો લોકસભા અને એક સભ્ય રાજ્યસભા દ્વારા ચુંટાયેલા હોવા જોઈશે;
  - (ઘ) તમામ રાજ્યોના અશક્તતા બાબતોનો હવાલો સંભાળતા મંત્રી અને સંઘપ્રદેશોના વહીવટકર્તા અથવા લેફ્ટેનન્ટ ગવર્નર્સ, હોદ્દાની રૂએ સભ્યો;
  - (ચ) અશક્તતા બાબતો, સામાજિક ન્યાય અને અધિકારિતા, શાળા, શિક્ષણ અને સાક્ષરતા તથા ઉચ્ચ શિક્ષણ, મહિલા અને બાળ વિકાસ, ખર્ચ, કર્મચારીગણ અને તાલીમ, વહીવટી સુધારા અને જાહેર ફરિયાદ, આરોગ્યપ અને પરિવાર કલ્યાણ, ગ્રામીણ વિકાસ, પંચાયતી રાજ, ઔદ્યોગિક નીતિ અને ઉત્તેજન, શહેરી વિકાસ, ગૃહનિર્માણ અને શહેરી ગરીબી નિવારણ, વિજ્ઞાન અને પ્રૌદ્યોગિકી (ટેકનોલોજી), સંદેશાવ્યવહાર (કોમ્યુનિકેશન્સ) અને ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી, કાનૂની બાબતો, જાહેર સાહસ, યુવા બાબતો અને રમતગમત, માર્ગ વાહનવ્યવહાર (પરિવહન) અને ધોરીમાર્ગો (હાઈવે) તથા આંતરિક વિમાનન અને મંત્રાલય અથવા વિભાગોનો હવાલો સંભાળતા ભારત સરકારના સચિવ, હોદ્દાની રૂએ સભ્યો;
  - (છ) સચિવ, નેશનલ ઈન્ટિ સર યૂટ ઓફ ટ્રાન્સફોર્મિંગ ઈન્ડિયા (નીતિ) આયોગ, હોદ્દાની રૂએ સભ્ય;
  - (જ) અધ્યક્ષ, ભારતની પુનઃસ્થાપન કાઉન્સિલ (પરિષદ) હોદ્દાની રૂએ સભ્ય;
  - (ઝ) અધ્યક્ષ, સ્વલીનતાની માનસિક વિકૃત (ઓટિઝમ), મગજનો પક્ષાઘાત (સેરિબ્રલ પોલિઝ), માનસિક મંદતા અને બહુવિધ અશક્ત વ્યક્તિઓના કલ્યાણ માટે રાષ્ટ્રીય ટ્રસ્ટ, હોદ્દાની રૂએ સભ્ય;
  - (ટ) અધ્યક્ષ-સહ-વહીવટી સંચાલક (મેનેજિંગ ડિરેક્ટર), માનસિક વિકલાંગ નાણા વિકાસ કોર્પોરેશન, હોદ્દાની રૂએ સભ્ય;
  - (ઠ) અધ્યક્ષ-સહ-વહીવટી સંચાલક (મેનેજિંગ ડિરેક્ટર), કૃત્રિમ અંગ ઉત્પાદન કોર્પોરેશન (આર્ટિફિશિયલ લિમ્બસ મેન્યુફેક્ચરિંગ કોર્પોરેશન), હોદ્દાની રૂએ સભ્ય;
  - (ડ) અધ્યક્ષ, રેલવે બોર્ડ, હોદ્દા રૂએ સભ્ય;

- (ઢ) વડીવટી સંચાલક (મેનેજિંગ ડિરેક્ટર),રોજગાર અને તાલીમ, શ્રમ અને રોજગાર મંત્રાલય, હોદ્દા ની રૂએ સભ્ય;
- (ત) નિયામક,શિક્ષણ સંશોધન અને તાલીમ માટેની રાષ્ટ્રીય કાઉન્સિલ (પરિષદ) હોદ્દાની રૂએ સભ્ય;
- (થ) અધ્યક્ષ, શિક્ષક શિક્ષણની રાષ્ટ્રીય કાઉન્સિલ (પરિષદ) (નેશનલ કાઉન્સિલ ફોર ટીચર એજ્યુકેશન), હોદ્દાની રૂએ સભ્ય;
- (દ) અધ્યક્ષ, યુનિવર્સિટી ગ્રાન્ટ્સ કમિશન (યુજીસી), હોદ્દાની રૂએ સભ્ય;
- (ધ) અધ્યક્ષ, ભારતની તબીબી કાઉન્સિલ (મેડિકલ કાઉન્સિલ ઓફ ઇન્ડિયા), હોદ્દાની રૂએ સભ્ય;
- (ન) નીચેની સંસ્થાઓના નિયામક:-
- (૧) આંખની દ્રષ્ટિની ખોડખાંપણ ધરાવતી વ્યક્તિઓ માટેની રાષ્ટ્રીય સંસ્થા
(નેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર ધ વિઝ્યુઅલ હેન્ડિકેપ્ડ), દેહરાદૂન;
  - (૨) માનસિક વિકલાંગ વ્યક્તિઓ માટેની રાષ્ટ્રીય સંસ્થા
(નેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર ધ મેન્ટલિ હેન્ડિકેપ્ડ), સિકંદરાબાદ;
  - (૩) શારિરીક વિકલાંગ વ્યક્તિઓ માટેની પંડિતદીનદયાળ ઉપાધ્યાય સંસ્થા
(પંડિત દીનદયાળ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર ધ ફિઝિકલિ હેન્ડિકેપ્ડ), નવી દિલ્હી;
  - (૪) સાંભળવાની ખોડખાંપણ ધરાવતી વ્યક્તિઓ માટેની અલી યાવર જંગ રાષ્ટ્રીય સંસ્થા
(અલી યાવર જંગ નેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર ધ હિઅરિંગ હેન્ડિકેપ્ડ),મુંબઈ;
  - (૫) વિકલાંગ હોવાને કારણે અપંગ વ્યક્તિઓની વિકલાંગતા માટેની રાષ્ટ્રીયસંસ્થા
(નેશનલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ફોર ધ મેન્ટલિ હેન્ડિકેપ્ડ), કોલકતા;
  - (૬) રાષ્ટ્રીય પુનઃસ્થાપન, તાલીમ અને સંશોધન સંસ્થા
(નેશનલ ઇસ્ટીટ્યૂટ રિહેબિલિટેશન, ટ્રેઇનિંગ એન્ડ રિસર્ચ), કટક;
  - (૭) રાષ્ટ્રીય બહુવિધ અશક્તતા ધરાવતી વ્યક્તિઓના સશક્તિકરણ માટેની સંસ્થા
(નેશનલ ઇસ્ટીટ્યૂટ ફોર એમ્પાવરમેન્ટ ઓફ પર્સન્સ વિથ મલ્ટિપલ ડિસેબિલિટી), ચેન્નાઈ;
  - (૮) રાષ્ટ્રીય માનસિક આરોગ્ય અને વિજ્ઞાન માટેની સંસ્થા
(નેશનલ ઇસ્ટીટ્યૂટ ફોર મેન્ટલ હેલ્થ એન્ડ સાયન્સ), બેંગલોર;
  - (૯) ભારતીય સંકેત ભાષા સંશોધન અને તાલીમ કેન્દ્ર, નવી દિલ્હી, હોદ્દાની રૂએસભ્ય;
- (પ) કેન્દ્ર સરકારે નામનિયુક્ત કરવાના સભ્યો,-
- (૧) અશક્તતા અને પુનઃસ્થાપનના ક્ષેત્રમાં તજજ્ઞ હોય તેવા પાંચ સભ્યો;
  - (૨) અશક્તતા સાથે સંબંધ ધરાવતા હોય તેવા બિન-સરકારી સંગઠનો અથવા અશક્ત વ્યક્તિઓના સંગઠનોનું પ્રતિનિધિત્વ કરવા માટે, વ્યવહારુ હોય ત્યાં સુધી અશક્ત વ્યક્તિઓ હોય તેવા દસ સભ્યો;

પરંતુ નામનિયુક્ત કરેલા દસ સભ્યોમાંથી, ઓછામાં ઓછી પાંચ મહિલા રહેશે અને ઓછામાં ઓછી એક વ્યક્તિ, દરેક અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત આદિજાતિઓમાંથી રહેશે;

(૩) રાષ્ટ્રીય સ્તરના ચેમ્પર્સ ઓફ કોમર્સ એન્ડ ઇન્ડસ્ટ્રીના ત્રણથી વધુ નહિ તેટલા પ્રતિનિધિઓ;

(ફ) અશક્તતાની નીતિ અંગેના વિષય સાથે તજવીજ કરતાં ભારત સરકારના સંયુક્ત સચિવ, હોદ્દાની રૂએ, સભ્ય-સચિવ.

સભ્યોની સેવાની બોલીઓ અને શરતો. ૬૧.

(૧) આ અધિનિયમ હેઠળ અન્યથા જોગવાઈ કરી હોય તે સિવાય, કલમ ૬૦ની પેટા-કલમ (૨)ના ખંડ (૫) હેઠળ નામનિયુક્ત કરેલ કેન્દ્રીય સલાહકાર મંડળ (સેન્ટ્રલ એડવાઈઝરી બોર્ડ)ના સભ્ય, તેની નામનિયુક્તિની તારીખથી ત્રણ વર્ષની મુદત સુધી હોદ્દો ધરાવશે;

પરંતુ આવો સભ્ય, પોતાની મુદત પૂરી થઈ હોય તેમ છતાં, તેનો અનુગામી તેના હોદ્દા પર આવે ત્યાં સુધી હોદ્દો ધરાવવાનું ચાલું રાખશે.

(૨) કેન્દ્ર સરકાર, પોતાને યોગ્ય લાગે તો, કલમ ૬૦ની પેટા-કલમ (૨)ના ખંડ (૫) હેઠળ નામનિયુક્ત કરેલા કોઈપણ સભ્યને, તેની વિરુદ્ધના કારણ દર્શાવવાની વાજબી તક આપ્યા પછી તેના હોદ્દાની મુદત પૂરી થાય તે પહેલાં તેને દૂર કરી શકશે.

(૩) કલમ ૬૦ની પેટા-કલમ (૨)ના ખંડ (૫) હેઠળ નામનિયુક્ત કરેલો સભ્ય, કોઈપણ સમયે, કેન્દ્ર સરકારને સંબોધિત કરીને પોતાની સહીથી લેખિતમાં પોતાના હોદ્દા પરથી રાજીનામું આપી શકશે અને તેમથતાં સદરહુ સભ્યની બેઠક ખાલી થયેલી ગણાશે.

(૪) કેન્દ્રીય સલાહકાર મંડળ (સેન્ટ્રલ એડવાઈઝરી બોર્ડ)માંની પ્રાસંગિક ખાલી જગ્યા, નવી નામનિયુક્તિથી ભરવી જોઈશે અને ખાલી જગ્યા ભરવા માટે નામનિયુક્ત કરેલી વ્યક્તિ, જેની જગ્યા પર તેની એવી રીતે નામનિયુક્તિ કરવામાં આવી હતી તેવા સભ્યની ફક્ત બાકી રહેલી મુદત સુધી જ હોદ્દો ધરાવશે.

(૫) કલમ ૬૦ની પેટા-કલમ (૨)ના ખંડ (૫)ના પેટા-ખંડ (૧) અથવા પેટા-ખંડ (૩) હેઠળ નામનિયુક્ત કરેલો સભ્ય, ફરી નામનિયુક્તિ માટે પાત્ર થશે.

(૬) કલમ ૬૦ની પેટા-કલમ (૨)ના ખંડ (૫)ના પેટા-ખંડ (૧) અથવા પેટા-ખંડ (૩) હેઠળ નામનિયુક્ત કરેલા સભ્યો, કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ઠરાવવામાં આવે તેવા ભથ્થાં મેળવશે.

ગેરલાયકાતો. ૬૨.

(૧) જેને,-

(ક) નાદાર જાહેર કરવામાં આવે અથવા કોઈપણ સમયે નાદાર જાહેર કરવામાં આવ્યો હોય અથવા પોતાના દેવા માટે દેવાળું કાઢ્યું હોય અથવા પોતાના લેણદારો સાથે પતાવટ કરેલી હોય તેવી, અથવા

(ખ) અસ્થિર મગજનો હોય અને સક્ષમ અદાલત દ્વારા તેવી રીતે જાહેર કરવામાં આવ્યો હોય, અથવા

(ગ) કેન્દ્ર સરકારના અભિપ્રાય મુજબ, નૈતિક અધઃપતનનો સમાવેશ થતો હોય તેવા ગુના માટે દોષિત હોય

અથવા દોષિત ઠરાવવામાં આવ્યો હોય, અથવા

(ઘ) આ અધિનિયમ હેઠળના ગુનામાટે દોષિત હોય અથવાકોઈપણ સમયે દોષિતઠરાવવામાં આવ્યો હોય, અથવા

(ચ) કેન્દ્ર સરકારના અભિપ્રાય મુજબ સભ્ય તરીકે પોતાના પદનો એવી રીતે દુરુપયોગ કર્યો હોયકે જેથી તેને હોદ્દા પર ચાલુ રાખવાનું સામાન્ય જનતાના હિતોને બાધ કરે તેમ જણાય, તેવી કોઈપણ વ્યક્તિ, કેન્દ્રીય સલાહકાર મંડળનો સભ્ય રહેશે નહિ.

(૨) સંબંધિત સભ્યને તે (હુકમ)ની સામે કારણ દર્શાવવાની વાજબી તક આપવામાં આવી હોય તે સિવાય, કેન્દ્ર સરકારે આ કલમ હેઠળ દૂર કરવાનો કોઈ હુકમ કરવો જોઈશે નહીં.

(૩) કલમ ૬૧ની પેટા-કલમ (૧) અથવા પેટા-કલમ (૫) હેઠળ ગમે તે મજકૂર હોય તેમછતાં, આ કલમ હેઠળ દૂર કરવામાં આવ્યો હોય તેવો સભ્ય, સભ્ય તરીકે ફરી નામનિયુક્તિ માટે પાત્ર થશે નહિ.

સભ્યો દ્વારા જગા ખાલી કરવા બાબત. ૬૩.

કેન્દ્રીય સલાહકાર મંડળનો સભ્ય, કલમ ૬૨માં નિર્દિષ્ટ કરેલી ગેરલાયકાતો પૈકી કોઈ ગેરલાયકાતને અધીન રહીને ગેરલાયક બને, તો તેની બેઠક ખાલી પડેલી ગણાશે.

અશક્તતા પરના કેન્દ્રીય સલાહકાર મંડળની બેઠકો. ૬૪.

કેન્દ્રીય સલાહકાર મંડળની બેઠક, દર છ મહિને ઓછામાં ઓછી એક વાર મળશે અને ઠરાવવામાં આવે તે પ્રમાણે પોતાની બેઠકોમાં કામકાજના સંચાલન સંબંધી કાર્યરીતિના તેવા નિયમોનું પાલન કરશે.

અશક્તતા પરના કેન્દ્રીય સલાહકાર મંડળના કાર્યો. ૬૫.

(૧) આ અધિનિયમની જોગવાઈઓને અધીન રહીને, અશક્તતા પરનું કેન્દ્રીય સલાહકાર મંડળ, અશક્તતા અંગેની બાબતો પર રાષ્ટ્રીય-સ્તરની પરામર્શ અને સલાહકાર સંસ્થા રહેશે અને અશક્ત વ્યક્તિઓના સશક્તિકરણ અને પૂર્ણ રોજગારના અધિકારો માટે સર્વગ્રાહી નીતિના સતત મૂલ્યાંકનને સરળ બનાવશે.

(૨) ખાસ કરીને અને પૂર્વવર્તી જોગવાઈઓની વ્યાપકતાને બાધ આવ્યા સિવાય, અશક્તતા પરનું કેન્દ્રીય સલાહકાર મંડળ, નીચેના કાર્યો કરશે:-

(ક) અશક્તતા સંબંધી નીતિઓ, કાર્યક્રમો, કાયદા અને પરિયોજનાઓ (પ્રોજેક્ટ્સ) પર કેન્દ્ર સરકાર અને રાજ્ય સરકારોને સલાહ આપવાનું;

(ખ) અશક્ત વ્યક્તિઓને લગતાં પ્રશ્નોના ઉકેલ માટે રાષ્ટ્રીય નીતિ વિકસાવવાનું;

(ગ) અશક્ત વ્યક્તિઓને લગતી બાબતોની તજવીજ કરતા સરકારના તમામ વિભાગો અને અન્ય સરકારી અને બિન-સરકારી સંગઠનોની પ્રવૃત્તિઓની સમીક્ષા કરી તેનું સંકલન કરવાનું;

(ઘ) રાષ્ટ્રીય યોજનાઓમાં અશક્ત વ્યક્તિઓ અંગેની યોજનાઓ અને પરિયોજનાઓ (પ્રોજેક્ટ્સ) માટે જોગવાઈ કરવાના હેતુથી સંબંધિત સત્તામંડળો અને આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ સાથે અશક્ત વ્યક્તિઓનું સમર્થન ચાલુ રાખવાનું;

- (ચ) માહિતી, સેવા અને સામાજિક જીવનમાંનું આંતરિક વાતાવરણ અને તેમની સહભાગિતા સામેસુલભતા, વાજબી નિવાસ, અશક્ત વ્યક્તિઓ માટે ભેદભાવ નહિ તે સુનિશ્ચિત કરવાના પગલાંની ભલામણ કરવાનું;
- (છ) અશક્ત વ્યક્તિઓની સંપૂર્ણ સહભાગિતા સિદ્ધ કરવા માટે કાયદા, નીતિઓ અને કાર્યક્રમોની અસરનું દેખરેખ-નિયંત્રણ કરવાનું અને તેનું મૂલ્યાંકન કરવાનું;
- (જ) કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા વખતોવખત સોંપવામાં આવે તેવા અન્ય કાર્યો.

અશક્તતા પરનું રાજ્ય સલાહકાર મંડળ. ૬૬.

- (૧) દરેક રાજ્ય સરકાર, જાહેરનામાથી, આ અધિનિયમ હેઠળ તેને આપેલી સત્તા વાપરવા અને તેને સોંપેલા કાર્ય કરવા માટે અશક્તતા પરની રાજ્ય સલાહકાર મંડળ તરીકે ઓળખાતી સંસ્થાની રચના કરશે.
- (૨) રાજ્ય સલાહકાર મંડળ-
  - (ક) અશક્તતા અંગેની બાબતોની તજવીજ કરતા રાજ્ય સરકારમાંના વિભાગનો હવાલો ધરાવતા મંત્રી, હોદ્દાની રૂએ, અધ્યક્ષ;
  - (ખ) અશક્તતા અંગેની બાબતોની તજવીજ કરતા રાજ્ય સરકારમાંના વિભાગનો હવાલો ધરાવતા રાજ્યમંત્રી અથવા નાયબ મંત્રી, કોઈ હોય તો તે, હોદ્દાની રૂએ, ઉપાધ્યક્ષ;
  - (ગ) અશક્તતા અંગેની બાબતો, શાળા શિક્ષણ, અક્ષરજ્ઞાન અને ઉચ્ચ શિક્ષણ, મહિલા અને બાળ વિકાસ, નાણા, કર્મચારીગણ અને તાલીમ, આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ, ગ્રામ વિકાસ, પંચાયતી રાજ, ઔદ્યોગિક નીતિ અને પ્રોત્સાહન, શ્રમ અને રોજગાર, શહેરી વિકાસ, ગૃહનિર્માણ અને શહેરી ગરીબી ઘટાડો, વિજ્ઞાન અને પ્રૌદ્યોગિકી, ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી, જાહેર ઉદ્યોગ-સાહસો, યુવક બાબતો અને રમતગમત, માર્ગ પરિવહનના વિભાગોનો અને સરકાર જરૂરી ગણે તેવા કોઈ અન્ય વિભાગનો હવાલો ધરાવતા રાજ્ય સરકારના સચિવો, હોદ્દાની રૂએ, સભ્યો;
  - (ઘ) રાજ્ય વિધાનસભાના ત્રણ સભ્યો, જેમાંથી બે સભ્યોને વિધાનસભાએ અને એક સભ્યને વિધાન પરિષદે ચૂંટવા જોઈશે અને જ્યાં વિધાન પરિષદ ન હોય તો ત્રણ સભ્યોને વિધાનસભાએ ચૂંટવા જોઈશે તેવા, હોદ્દાની રૂએ, સભ્યો;
  - (ચ) રાજ્ય સરકારે નામનિયુક્ત કરવાના સભ્યો,-
    - (૧) અશક્તતા અને પુનઃસ્થાપનના ક્ષેત્રમાં તજજ્ઞ હોય તેવા પાંચ સભ્યો;
    - (૨) ઠરાવવામાં આવે તેવી રીતે, જિલ્લાઓનું પ્રતિનિધિત્વ કરવા માટે ક્રમાનુસાર રાજ્ય સરકારે નામનિયુક્ત કરવાના પાંચ સભ્યો:

પરંતુ આ પેટા-ખંડ હેઠળ કોઈપણ નામનિયુક્તિ, સંબંધિત જિલ્લા વહીવટીતંત્રની ભલામણના આધારે હોય તે સિવાય કરવી જોઈશે નહિ;
    - (૩) અશક્તતા સાથે સંબંધ ધરાવતા હોય તેવા બિન-સરકારી સંગઠનો અથવા એસોસિએશનોનું

પ્રતિનિધિત્વ કરવા માટે, વ્યવહારુ હોય ત્યાં સુધી અશક્ત વ્યક્તિઓ હોય તેવી દસ વ્યક્તિઓ:

પરંતુ આ ખંડ હેઠળ નામનિયુક્ત કરેલી દસ વ્યક્તિઓમાંથી, ઓછામાં ઓછી પાંચ મહિલા રહેશે અને ઓછામાં ઓછી એક વ્યક્તિ, દરેક અનુસૂચિત જાતિઓ અને અનુસૂચિત આદિજાતિઓમાંથી રહેશે;

(૪) રાજ્યના ચેમ્બર્સ ઓફ કોમર્સ એન્ડ ઈન્ડસ્ટ્રીના ત્રણથી વધુ નહિ તેટલા પ્રતિનિધિઓ;

(છ) રાજ્ય સરકારમાં અશક્તતા અંગેની બાબતો સાથે તજવીજ કરતાં વિભાગમાંના સંયુક્ત સચિવથી ઉતરતા દરજ્જાના ન હોય તેવા અધિકારી, હોદ્દાની રૂએ, સભ્ય-સચિવ.

સભ્યોની સેવાની બોલીઓ અને શરતો. ૬૭.

(૧) આ અધિનિયમ હેઠળ અન્યથા જોગવાઈ કરી હોય તે સિવાય, કલમ ૬૬ની પેટા-કલમ (૨)ના ખંડ (ચ) હેઠળ નામનિયુક્ત કરેલા રાજ્ય સલાહકાર મંડળના સભ્ય, તેની નામનિયુક્તિની તારીખથી ત્રણ વર્ષની મુદત સુધી હોદ્દો ધરાવશે:

પરંતુ આવો સભ્ય, પોતાની મુદત પૂરી થઈ હોય તેમ છતાં, તેનો અનુગામી તેના હોદ્દા પર આવે ત્યાં સુધી હોદ્દો ધરાવવાનું ચાલું રાખશે.

(૨) રાજ્ય સરકાર, પોતાને યોગ્ય લાગે તેમ, કલમ ૬૬ની પેટા-કલમ (૨)ના ખંડ (ચ) હેઠળ નામનિયુક્ત કરેલા કોઈ સભ્યને, તેના વિરુદ્ધના કારણ દર્શાવવાની વાજબી તક આપ્યા પછી, તેના હોદ્દાની મુદત પૂરી થાય તે પહેલાં તેને દૂર કરી શકશે.

(૩) કલમ ૬૬ની પેટા-કલમ (૨)ના ખંડ (ચ) હેઠળ નામનિયુક્ત કરેલો સભ્ય, કોઈપણ સમયે, રાજ્ય સરકારને સંબોધિત કરીને પોતાની સહીથી લેખિતમાં પોતાના હોદ્દા પરથી રાજીનામું આપી શકશે અને તેમથતાં સદરહુ સભ્યની બેઠક ખાલી પડેલી ગણાશે.

(૪) રાજ્ય સલાહકાર મંડળમાંની પ્રાસંગિક ખાલી જગા, નવી નામનિયુક્તિથી ભરવી જોઈશે અને ખાલી જગા ભરવા માટે નામનિયુક્ત કરેલી વ્યક્તિ, જેની જગા પર તેની એવી રીતે નામનિયુક્તિ કરવામાં આવી હતી તેવા સભ્યની ફક્ત બાકી રહેલી મુદત સુધી જ હોદ્દો ધરાવશે.

(૫) કલમ ૬૬ની પેટા-કલમ (૨)ના ખંડ (ચ)ના પેટા-ખંડ (૧) અથવા પેટા-ખંડ (૩) હેઠળ નામનિયુક્ત કરેલો સભ્ય, ફરી નામનિયુક્તિ માટે પાત્ર થશે.

(૬) કલમ ૬૬ની પેટા-કલમ (૨)ના ખંડ (ચ)ના પેટા-ખંડ (૧) અથવા પેટા-ખંડ (૩) હેઠળ નામનિયુક્ત કરેલા સભ્યો, રાજ્ય સરકાર દ્વારા ઠરાવવામાં આવે તેવા ભથ્થાં મેળવશે.

ગેરલાયકાતો. ૬૮.

(૧) જેને,-

(ક) નાદાર જાહેર કરવામાં આવે અથવા કોઈપણ સમયે નાદાર જાહેર કરવામાં આવ્યો હોય અથવા પોતાના દેવા માટે દેવાળું કાઢ્યું હોય અથવા પોતાના લેણદારો સાથે પતાવટ કરેલી હોય તેવી, અથવા

- (ખ) અસ્થિર મગજનો હોય અને સક્ષમ અદાલત દ્વારા તેવી રીતે જાહેર કરવામાં આવ્યો હોય, અથવા
  - (ગ) રાજ્ય સરકારના અભિપ્રાય મુજબ, નૈતિક અધઃપતનનો સમાવેશ થતો હોય તેવાગુના માટે દોષિત હોય અથવા દોષિત ઠરાવવામાં આવ્યો હોય, અથવા
  - (ઘ) આ અધિનિયમ હેઠળના ગુનામાટે દોષિત હોય અથવાકોઈપણ સમયે દોષિત ઠરાવવામાં આવ્યો હોય, અથવા
  - (ચ) રાજ્ય સરકારના અભિપ્રાય મુજબ સભ્ય તરીકે પોતાના પદનો એવી રીતે દુરુપયોગ કર્યો હોયકે જેથી તેને હોદ્દાપર ચાલુ રાખવાનું સામાન્ય જનતાના હિતને બાધ કરે તેમ જણાય,
- તેવી કોઈપણ વ્યક્તિ, રાજ્ય સલાહકાર મંડળનો સભ્ય રહેશે નહિ.
- (૨) સંબંધિત સભ્યને તે (હુકમ)ની સામે કારણ દર્શાવવાની વાજબી તક આપવામાં આવી હોય તે સિવાય, રાજ્ય સરકારે આ કલમ હેઠળ દૂર કરવાનો કોઈ હુકમ કરવો જોઈશે નહીં.
  - (૩) કલમ ૬૭ની પેટા-કલમ (૧) અથવા પેટા-કલમ (૫) હેઠળ ગમે તે મજકૂર હોય તેમછતાં, આ કલમ હેઠળ દૂર કરવામાં આવ્યો હોય તેવો સભ્ય, સભ્ય તરીકે ફરી નામનિયુક્તિ માટે પાત્ર થશે નહિ.

જગા ખાલી કરવા બાબત. ૬૯.

રાજ્ય સલાહકાર મંડળનો સભ્ય, કલમ ૬૮માં નિર્દિષ્ટ કરેલી ગેરલાયકાતો પૈકી કોઈ ગેરલાયકાતને અધીન રહીને ગેરલાયક બને, તો તેની બેઠક ખાલી પડેલી ગણાશે.

અશક્તતા પરના રાજ્ય સલાહકાર મંડળની બેઠકો.

રાજ્ય સલાહકાર મંડળની બેઠક, દર છ મહિને ઓછામાં ઓછી એક વાર મળશે અને ઠરાવવામાં આવે તે પ્રમાણે પોતાની બેઠકોમાં કામકાજ ચલાવવા સંબંધિત કાર્યરીતિના તેવા નિયમોનું પાલન કરશે.

અશક્તતા પરના રાજ્ય સલાહકાર મંડળના કાર્યો.

- (૧) આ અધિનિયમની જોગવાઈઓને અધીન રહીને, રાજ્ય સલાહકાર મંડળ, અશક્તતા અંગેની બાબતો પર રાજ્ય-સ્તરની પરામર્શ અને સલાહકાર સંસ્થા રહેશે અને અશક્ત વ્યક્તિઓના સશક્તિકરણ અને પૂર્ણ રોજગારના અધિકારો માટે સર્વગ્રાહી નીતિના સતત મૂલ્યાંકનને સરળ બનાવશે.
- (૨) ખાસ કરીને અને પૂર્વવર્તી જોગવાઈઓની વ્યાપકતાને બાધ આવ્યા સિવાય, અશક્તતા અંગેનું રાજ્ય સલાહકાર મંડળ, નીચેના કાર્યો કરશે:-
  - (ક) અશક્તતા સંબંધી નીતિઓ, કાર્યક્રમો, કાયદા અને પરિયોજનાઓ (પ્રોજેક્ટ્સ) પર રાજ્ય સરકારને સલાહ આપવાનું;
  - (ખ) અશક્ત વ્યક્તિઓને લગતાં પ્રશ્નોના ઉકેલ માટે રાજ્ય નીતિ વિકસાવવાનું;
  - (ગ) અશક્ત વ્યક્તિઓને લગતી બાબતોની તજવીજ કરતાં હોય તેવા રાજ્ય સરકારના તમામ વિભાગોઅને

- રાજ્યમાંની અન્ય સરકારી અને બિન-સરકારી સંગઠનોની પ્રવૃત્તિઓની સમીક્ષા કરી તેનું સંકલન કરવાનું;
- (ઘ) રાજ્ય યોજનાઓમાં અશક્ત વ્યક્તિઓ અંગેની યોજનાઓ અને પરિયોજનાઓ (પ્રોજેક્ટ્સ) માટે જોગવાઈ કરવાના હેતુથી સંબંધિત સત્તામંડળો અને આંતરરાષ્ટ્રીય સંસ્થાઓ સાથે અશક્ત વ્યક્તિઓનું સમર્થન ચાલુ રાખવાનું;
- (ચ) અન્ય સાથે સમાનતાના આધારે અશક્ત વ્યક્તિઓ માટે સુલભતા, વાજબી નિવાસ, સમાન વર્તન, સેવાઓ અને સામાજિક જીવનમાં આંતરિક વાતાવરણ અને તેમની સહભાગિતા સુનિશ્ચિત કરવાના પગલાંની ભલામણ કરવાનું;
- (છ) અશક્ત વ્યક્તિઓની સંપૂર્ણ સહભાગિતા સિદ્ધ કરવા માટે કાયદા, નીતિઓ અને કાર્યક્રમોની અસરનું દેખરેખ-નિયંત્રણ કરવાનું અને તેનું મૂલ્યાંકન કરવાનું;
- (જ) રાજ્ય સરકાર દ્વારા વખતોવખત સોંપવામાં આવે તેવા અન્ય કાર્યો.

અશક્તતા પરની જિલ્લા-સ્તરની સમિતિ. ૭૨.

રાજ્ય સરકાર, તેના દ્વારા ઠરાવવામાં આવે તેવા કાર્યો કરવા માટે અશક્તતા પરના જિલ્લા સ્તરની સમિતિની રચના કરશે.

ખાલી જગ્યાથી કાર્યવાહીઓ અમાન્ય ન ગણવા બાબત. ૭૬.

અશક્તતા પરના કેન્દ્રીય સલાહકાર મંડળ, અશક્તતા પરના રાજ્ય સલાહકાર મંડળ અથવા અશક્તતા પરની જિલ્લા-સ્તરની સમિતિનું કોઈ કાર્ય અથવા કાર્યવાહી, તેવા મંડળ અથવા યથાપ્રસંગ, સમિતિમાં કેવળ કોઈ જગા ખાલી હોવાના અથવા તેની રચનામાં કોઈ ખામી હોવાના આધાર પર પ્રસ્તુત કહેવાશે નહિ.